

Pridiga škofa Antona Jamnika pri sveti maši med vojno umorjenemu duhovniku Jožetu Geoheliju

Ne, da sovražim, da ljubim, sem na svetu!

(Sofokles, Antigona)

Doživetje odpuščanja je za človeka odkritje, da ni sam izvor svojega življenja, ampak da mu je le-to podarjeno. Značilno je, da je glagol odpustiti v mnogih jezikih blizu glagolu "dati". Izkustvo odpuščanja je hkrati izkustvo podarjenosti bivanja

Po besedah Janeza Pavla II. je odpuščanje znamenje notranje moči, svobode in poguma, predvsem pa Božje delo. Tako se človeški vidik odpuščanja, ki je prav tako pomemben dopolnjuje s teološkim, ki pomeni novo raven kvalitete bivanja. Vsak človek na tem svetu je v svoji krhkosti potreben odpuščanja. To se kaže predvsem v njegovi ponižnosti, da odpuščanje sočloveka in Boga iskreno sprejema. Prav tako pa je vsakdo poklican, da odpušča, kajti le tako je mogoče presekati začarani krog maščevanja in sovraštva. ne more priti do nove kvalitete odnosov v družbi.

Odpuščanje kot nova kvaliteta bivanja in medsebojnih odnosov

Krščanski Bog je Bog neomejenega odpuščanja. Bog Jezusa Kristusa je predvsem Bog, ki je ljudem po svojem Sinu oznanil, da jim odpušča njihovo krivdo. Njegove besede in dejanja izpričujejo, kako trdno je ta resnica utemeljena v Svetem pismu. V evangelijih pomeni odpuščanje prelom z določeno logiko človeških odnosov, ki se ravnajo po načelu pravičnega povračila. V govoru na gori Jezus pravi: "Slišali ste, da je bilo rečeno: 'Oko za oko in zob za zob.' Jaz pa vam pravim: ne upirajte se hudobnežu, ampak če te kdo udari po desnem licu, mu naštavi še levo. Če se hoče kdo pravdati s teboj in ti vzeti obleko, mu pusti še plašč. Če te kdo prisili eno miljo daleč, pojdi z njim dve" (Mt 5, 38-41).

Na podlagi gornjih besed bi morda kdo pomislil, da je bil Jezus naivnež. Toda tisto kar hoče povedati, je nekaj čisto drugega. Ne zahteva pasivnosti, niti tega, da bi se morali odpovedati boju proti zlu in temeljnemu prizadevanju za resnico in pravičnost. Pokaže le na to, da vračanje zla z enakim zlom, četudi v imenu pravičnosti, ne spremeni človeške družbe. Potrebna je neka nova drža, ki ne išče mere v tem, kar se je že zgodilo, ampak dejanje, ki ustvarja nekaj novega in preseka začarani krog sovraštva. Drugače se neizogibno zapiramo v logiko neprestanega ponavljanja istega. Ta logika je v svojem izhodišču destruktivna in v končni fazi vodi v izključitev ali smrt vsaj enega od nasprotnikov.

In ta novost, to presekanje začaranega kroga sovraštva, je navzoča prav v odpuščanju. To ne pomeni pozabljanje tega, kar se je zgodilo, pač pa je pogumna odločitev za neko novo prihodnost, drugačno, kot jo zahtevajo pretekla in v spominu obnovljena dejanja. Dejanje odpuščanja človeka osvobaja in mu daje moči, da stopi v avanturo srečanja z drugim. Odpuščanje tako odpira novo upanje in novo prihodnost ter s tem tudi novo kvaliteto bivanja tako na osebni kot tudi družbeni ravni. Lahko si predstavljamo prihodnost hromega, ko mu Jezus ne bi bil odpustil in ga ozdravil; ali pa prihodnost obsojene prešuštnice in njenih tožnikov. Takoj ko je prekinjen zakon neprestanega ponavljanja ali povračila, je prihodnost nepredvidljiva in odprta. Tako torej verujoči človek v odpuščanju posnema Boga Stvarnika. Do človeka, ki mu odpušča, ustvarja nov odnos. Odpuščanje v temelju spreminja medčloveške odnose in s tem razodeva obličje Boga.

Odpustimo, toda ne pozabimo!

Kar pogosto slišimo trditev, da zares odpusti le tisti, ki tudi pozabi. A dogaja se, da se ravno zaradi močne želje, da bi pozabili, ohranja živ spomin na nekdanjo žalitev ali rano. Nemoč pozabiti spremljajo občutki krivde: človek se čuti krivega za neodpuščanje, ker ne more pozabiti. V Parizu so postavili spomenik Francozom, ki so bili deportirani v nemška koncentracijska taborišča. Nad portalom stoji napis: "Odpustimo, toda nikoli ne pozabimo!" Morda bi se kdo spotaknil ob tem stavku, toda vedeti moramo, da je osnovno sporočilo Jezusovih besed in dejanj medsebojno odpuščanje, nikoli pa ni zahteval, naj pozabljamo. Resnična krepost odpuščanja se namreč pokaže ravno tedaj, ko se človek tudi spominja. Če bi namreč mogel pozabiti, mu navsezadnje sploh ne bi bilo treba odpustiti, saj za to ne bi bilo več razloga. Ker pa mu je zlo, ki se je zgodilo, še predobro v spominu, zato more tudi iz vsega srca odpustiti. In prav to je odločilna točka odpuščanja: nikakor ne gre za pozabljanje, ampak za osvoboditev od notranje jeze, resentimenta in želje po maščevanju, kar vse razjeda sleherno vlakno človekovega bitja.

Odpuščanje v tem smislu torej pomeni v spominu obnoviti preteklost, jo s tem "predelati" in napraviti za del lastne zgodovine. Pri spominjanju pretekle krivice človek radikalno spremeni svoj položaj, ko sprosti in osvobodi svoja negativna čustva in jih s tem tudi odpravi. Jeza na tistega, ki je storil krivico, ki je obremenjevala spomin, se razkroji in človek se lahko tako notranje osvobodi in začne bolj polno življenje. To je možno zato, ker človek začne v drugem gledati več kot pa samo nekoga, ki mu je prizadel nasilje in krivico. Ko odpuščam, razlikujem med človekom, ki mi je povzročil krivico, in med to krivico samo. Drugega presojam po njegovi vrednosti, ki jo ima kot človeška oseba, ki prav tako kot jaz živi v nepopolnem svetu, zaznamovanem z različnimi konflikti.

V ustvarjalnem dejanju spominjanja priključim osebo, ki mi je storila krivico, pred oči duha, a obenem grem prek tega. V njem ne gledam več samo povzročitelja krivice, ampak ga dojemam na neki globlji ravni - na tisti ravni, na kateri je kljub človeški slabosti in omejenosti človek, neponovljiv in dragocen prav tako kot jaz. V takšni obliki spominjanja, ki je globoko prežeto z odpuščanjem, pa tudi samega sebe razumevam in doživljam na čisto nov način: ne le kot žrtev ali užaljenega človeka, ampak kot nekoga, ki se je sposoben dvigniti nad krivico. Odpuščanje je navsezadnje dejanje vere v temeljno dobrost in dobroto človeka.

Odpuščanje torej pomeni pripravljenost, da prepustim preteklosti to, kar se je zgodilo in ne pustim, da bi imelo zadnjo besedo nad osebo drugega in nad menoj. Je dejanje sprejemanja in poenotenja: boleče izkustvo sprejemem v lastno zgodovino kot pretekli dogodek, ki ne določa več moje prihodnosti. Ko govorimo o odpuščanju, se vedno znova srečujemo s težavo da je krivico ali žalitev nemogoče odpustiti in pozabiti. Gledano samo človeško, bi težko našli odgovor na to težko vprašanje. Toda odpuščanje gre veliko dlje od pozabljanja. Stoji namreč na ravni milosti. Doživetje odpuščanja je za človeka odkritje, da ni sam izvor svojega življenja, ampak da mu je le-to podarjeno. Značilno je, da je glagol odpustiti v mnogih jezikih blizu glagolu "dati". Izkustvo odpuščanja je hkrati izkustvo podarjenosti bivanja.

Msgr. dr. Anton Jamnik
Ljubljanski pomožni škof